

Boháč a Lazar

CB Královopolská, 20.10.2019

3:20 na půlstranu, tj. 6 půlstran na 20 minut

SZ čtení: Iz 58,1-10

"Volej z plna hrdla, bez zábran! Rozezvuč svůj hlas jako polnici! Mému lidu ohlas jeho nevěrnost, domu Jákobovu jeho hříchy. ² Den co den se mne dotazují, chtějí poznat moje cesty jako pronárod, jenž koná spravedlnost a rád svého Boha neopouští; na spravedlivé rády se mě doptávají, chtěli by mít Boha blízko. ³ »Proč se postíme, a nevšímáš si toho? Pokořujeme se, a nebereš to na vědomí.«

Právě v den, kdy se postíváte, hovíte svým zálibám a honíte všechny své dělníky. ⁴ Postíte se jenom pro spory a hádky, abyste mohli svévolně udeřit pěstí. Nepostíte se tak, aby bylo slyšet váš hlas na výšině. ⁵ Což to je půst, který si přeji? Den, kdy se člověk pokořuje, kdy hlavu sklání jako rákos, žinici obléká a popelem si podestýlá? Dá se toto nazvat postem, dnem, v němž má Hospodin zalíbení? ⁶ Zdalipak půst, který já si přeji, není toto: Rozevřít okovy svévole, rozvázat jha, dát ujařmeným volnost, každé jho rozbít?

⁷ Cožpak nemáš lámat svůj chléb hladovému, přijímat do domu utištěné, ty, kdo jsou bez přístřeší? Vidíš-li nahého, obléknout ho, nebýt netečný k vlastní krvi? ⁸ Tehdy vyrazí jak jitřenka tvé světlo a rychle se zhojí tvá rána. Před tebou půjde tvá spravedlnost, za tebou se bude ubírat Hospodinova sláva. ⁹ Tehdy zavoláš a Hospodin odpoví, vykřikneš o pomoc a on se ozve: »Tu jsem!« Odstraníš-li ze svého středu jho, hrozící prst a ničemná slova, ¹⁰ budeš-li štedrý k hladovému a nasytíš-li ztrápeného, vzejde ti v temnotě světlo a tvůj soumrak bude jak poledne."

NZ čtení: Lk 16,19-31

Byl jeden bohatý člověk, nádherně a vybraně se strožil a den co den skvěle hodoval. ²⁰ U vrat jeho domu lehával nějaký chudák, jménem Lazar, plný vředů, ²¹ a toužil nasytit se aspoň tím, co spadlo se stolu toho boháče; dokonce přibíhali psi a olizovali jeho vředy.

²² I umřel ten chudák a andělé ho přenesli k Abrahamovi; zemřel i ten boháč a byl pohřben. ²³ A když v pekle pozdvihl v mukách oči, uviděl v dáli Abrahama a u něho Lazara. ²⁴ Tu zvolal: `Otče Abrahamo, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí aspoň špičku prstu ve vodě a svlaží mé rty, neboť se trápím v tomto plameni.` ²⁵ Abraham řekl: `Synu, vzpomeň si, že se ti dostalo všeho dobrého už za tvého života, a Lazarovi naopak všeho zlého. Nyní on se raduje a ty trpíš. ²⁶ A nad to vše je mezi námi a vámi veliká propast, takže nikdo - i kdyby chtěl, nemůže odtud k vám ani překročit od vás k nám.` ²⁷ Řekl: `Prosím tě tedy, otče, pošli jej do mého rodného domu, ²⁸ neboť mám pět bratrů, ať je varuje, aby také oni nepřišli do tohoto místa muk.` ²⁹ Ale Abraham mu odpověděl: `Mají Mojžíše a Proroky, ať je poslouchají!` ³⁰ On řekl: `Ne tak, otče Abrahamo, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činit pokání.` ³¹ Řekl mu: `Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.`"

Text kázání: Dt15,11

Potřebný ze země nevyimizí. Proto ti prikazuji: Ve své zemi ochotně otvírej ruku svému utištěnému a potřebnému bratru.

Dnešní přečtené podobenství z Lukášova evangelia řadí se mi k textům, které mám už od dětství, od dob nedělní školy oposlouchané, se kterými se jsem se tak říkajíc vyrovnal. Neztotožnil jsem se s boháčem z tohoto podobenství. Pochopitelně – nejen proto, že pocházím spíše z chudé rodiny, ale bezpochyby i proto, že v dávných dobách socialismu byl popis způsobu života tohoto bohatého člověka něčím až skoro pohádkovým.

Pravda, neztotožnil jsem se ani s tím chudákem, takovou bídu jsem já ani nikdo z mého okolí nezažili.

Jak ale člověku přibývají roky, některé své pohledy mění, přehodnocuje, a to je dobře. A tak mě přemýšlení o tomto podobenství jako o textu našeho dnešního kázání vedlo ještě i k jiným pohledům. Už

také nejsme za železnou oponou a v dnešní době internetu se svět úžasně zmenšil, není problém dohlédnou na opačnou stranu zeměkoule. Několika kliknutími se můžete na obrazovce počítače podívat zblízka na ta nejbohatší i na ta nejchudší místa na světě, projít se virtuálně po ulici v indickém Dillí nebo v nějakém africkém městečku.

A když se trochu rozhlédnete, když se podíváte na správnou stranu zeměkoule, když pohledíte tím správným směrem zjistíte, že z pohledu většiny lidí na zeměkouli jsme těmi boháči, kteří se vybraně a nádherně strojí a den co den skvěle hodují.

Určitě toto podobenství míří i tímto směrem. Ano máme možnosti, i když velmi omezené, pomáhat chudým lidem v dalekých zemích. Podporovat organizace, které pomáhají – a teď by mohl následovat výčet organizací, ke kterým máme jakousi důvěru a kde máme naději, že se prostředky dostanou k těm, kteří je potřebují. Ale toto chci jen připomenout, u toho bych nechtěl skončit, jakkoli to také považuji za velmi důležité.

Pro pochopení Ježíšova vyprávění je dobré vědět, že podobné příběhy se v tehdejší době vyprávěly poměrně často. Příběhy o tom, že kdo se nedočká spravedlnosti na tomto světě, dočká se jí alespoň po smrti.

Židé si vyprávěli příběh o bohatém celníkovi Bar Ma'janovi a bezejmenném chudém zákoníkovi.

Bohatý správce daní jménem Ma'jan provedl mnoho zlých skutků. Ve stejném městě žil mladý chudý student Tóry. Oba zemřeli a měli pohřby ve stejný den. Pohřeb Ma'janův byl skvělý. Práce se zastavily po celém městě, když ho obyvatelé města následovali na místo posledního odpočinku. Nikdo si však nevšiml smrti studenta, natož jeho pohřbu. Proč?

Odpověď v Talmudu zní: Ma'jan uspořádal hostinu, na kterou pozval členy městské rady – ti pochopitelně odmítli pozvání přijmout a jíst s výběřčím daní. Aby jim ukázal své pohrdání, pozval Ma'jan všechny chudé, nemocné a žebráky města, aby se hostiny zúčastnili místo pozvaných. Když předsedal tomuto velkolepému charitativnímu činu, zastihla ho smrt a lidé na všechny jeho zlé činy zapomněli kvůli dobrému

činu, který konal v okamžiku své smrti.

Pak měl jeden ze studentových přátel sen, ve kterém viděl osud obou duší po jejich smrti. Student byl v ráji, na zahradě krále, užíval si jeho krásy a bohatství vegetace a potoků. Muž, který byl ve svém životě bohatý, Ma'jan, stál také na březích potoka a pokoušel se dostat k vodě, ale nedokázal to.¹

Tolik židovské vyprávění z Ježíšovy doby a jeho výklad v židovském talmudu. V tomto vyprávění – ze kterého bezpochyby Ježíš ve své řeči vychází – je vše jasné. Ten, komu se po smrti nedostane odměny je špatný a pohrdaný celník – navzdory hostině pro chudé, kterou uspořádal v den své smrti. Chudý student Tóry, totiž Mojšišova zákona, je pak v tomto židovském vyprávění jednoznačně postavou kladnou.

Ježíš ale tento posluchačům známý příběh otáčí. Bohatství bylo tehdy důsledkem Božího požehnání. Nebýt Ježíšova komentáře toho podobenství, považovali by posluchači onoho bohatého za člověka, kterému Bůh požehnal!

A ten Lazar u vrat jeho domu? Člověk, kterého Bůh bezpochyby trestá pro jeho špatné činy. Vzpomeňme Jobových přátel: Jóbe, ty ses musel provinit, proto tě Bůh trestá neštěstími a nemocí.

Jsme jiní? Nemyslím. Vždyť ti bezdomovci si za svůj úděl mohou sami. Kdyby se jen trochu snažili, našli si práci...

Podobně to mohli vnímat Ježíšovi posluchači, když začal vyprávět své podobenství. Bohatý člověk, kterému Bůh požehnal. Ježíšovo podobenství nepopisuje žádné jeho zlé, odsouzeníhodné skutky. Nakonec to ale končí překvapivě úplně jinak, úplně naopak. Tak tomu u Ježíšových kázání často bývá.

Ještě v jedné věci Ježíš ono tehdy známé židovské vyprávění otáčí. Ma'jan bylo jméno onoho celníka, zatímco jméno chudého studenta Tóry vyprávění neuvádělo. Ne tak v Ježíšově podobenství. Lazar se jmenoval ten nemocný chudák. Hebrejsky **אֵלְעָזָר**, El'azar, „Bůh pomohl“.

1) <http://rethinkinghell.com/joomla/forum/2-general-discussion/1769-jewish-story-of-rich-man-poor-man>

Zajímavé jméno v souvislosti s pozemským údělem Lazara. Obrací to náš pohled vzhůru, k nebeskému cíli. ***Máme-li naději v Kristu jen pro tento život, jsme nejubožejší ze všech lidí! Avšak Kristus byl vzkříšen jako první z těch, kdo zesnuli.*** (1Kor 15,19-20) Píše apoštol Pavel.

Jméno boháče Ježíš neuvádí. Byl jeden bohatý člověk... Tak tomu bývá v tomto světě: Aristotel Onassis, svého času snad nejbohatší člověk na světě. Kdo z nás o něm dnes něco ví. Kniha o něm se na Aukru nabízí za jednu korunu. Nikdo ji nechce. Nikdo nepřihazuje. Matku Terezu zná celý svět.

Tolik tedy úvodem jako podklad pro naše přemýšlení. Zamysleme se ovšem nejprve, o čem to naše dnešní podobenství není.

Určitě nepopisuje, jak to vypadá v nebi a v pekle. Ačkoli „*věřím na nebe i na peklo, a to ne jen, aby se neřeklo*“ jak to stojí v jakési básni, v tomto Ježíšově příběhu se jedná jen o kulisy. Zvěst podobenství je jinde. To usuzuji i z toho, že v nebi vidíme jen Abrahama, nikoli Hospodina.

Podstatou našeho dnešního podobenství dle mého soudu není ani hodnocení bohatství nebo chudoby, jak by se na první pohled mohlo zdát. Určitě zde Ježíš neříká, že bohatí přijdou do pekla a chudí do nebe. Je smutné, když lidé takto vnímají křesťanství. Možná i my na tom máme svůj podíl.

O čem tedy především to naše dnešní podobenství je? Myslím, že tím podstatným, co máme v tomto podobenství vnímat, je vztah. Můj vztah k druhému člověku, ať už známému, blízkému, či neznámému.

Lazar ležící ve vratech boháčova domu, obraz největší bídy, už ani chodit pro svou nemoc nemohl. Tento Lazar toho mnoho nepotřeboval. Jen co spadlo na zem ze stolu boháče, hodujícího s přáteli. I to málo, co by boháč jako ztrátu, ba ani jako vydání, ani to nejmenší vydání nevnímal, i to málo by tomu chudákovi pomohlo. Možná zachránilo před smrtí hladem.

Jen ti psi olizující jeho rány dělají Lazarovi společnost. Také se vám možná vybaví ona Kananejská žena z Matoušova vyprávění, která

se u Ježíše domáhala pomoci pro svoji nemocnou dceru a kterou Ježíš nejprve odmítá? "***Nesluší se vzít chleba dětem a hodit jej psům.***" Ale ta žena namítá "***Ovšem, Pane, jenže i psi se živí z drobtů, které spadnou ze stolu jejich pánů.***" (Mt 15,22nn). A Ježíš její dceru uzdravil. A zde ti psi, živící se drobky ze stolu pánů, ti se mají lépe než Lazar u vrat.

Jistě, Ježíš ve svých podobenstvích přehání, vyhrocuje situace. Asi je to příznačné pro židovská vyprávění. Zvyšuje kontrast pro lepší čitelnost. Však podobně „***Snáze projde velbloud uchem jehly než bohatý do Božího království.***“ jak říká Ježíš (Mt 19,24). A matematik či statistik by mohl začít počítat s jakou pravděpodobností projde velbloud uchem jehly a kolik že lidí bude v Božím království. Ne, o to tu vůbec nejde. To je prostě vykřičník. A stejně tak i naše podobenství.

„***Kdo dává chudému, nebude mít nedostatek, ale kdo dělá, že nevidí, sklídí hojnost kleteb.***“ (Př. 28,27) poučuje nás kniha Přísloví o tom, co je to milosrdenství.

„***Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné!***“ (Ž 107,1) je refrémem žalmu 107. Nesčetněkrát můžeme v Bibli číst o Božím milosrdenství. A tu pojednou slyšíme Pána Ježíše říkat: „***Bud'te milosrdní, jako je milosrdný váš Otec.***“ (Lk 6,36). Ano bud'te tak milosrdní, jako je milosrdný Hospodin. O to tu jde!

Zpátky k našemu podobenství. Už jsme se zařadili, ano, jsme těmi bohatými. A teď, co s tím. Jistě, mám řadu zkušeností se zneužitím milosrdenství a dobroty křesťanů. Před tím nezavírám oči. Je nám třeba moudrosti od Boha. Podstatné jsou asi dvě věci:

1. Majetek, který mám, ať už jakéhokoli rozsahu, je nám svěřen. I když máme pocit, že jsme ho vytvořili svými vlastníma rukama. Nebo hlavou. Máme ho svěřený mj. jiné i k tomu, abychom jím pomáhali. Nepouštím se do šire vysvětlování komu a jakým způsobem pomáhali, to mi nepřisluší.

2. Jde o otevřené oči, vnímavost pro potřeby druhých. O odvrácení pohledu od sebe ke druhým. To je to, co boháčovi chybělo. To byl jeho problém, nikoli to, že byl bohatý. Možná také znáte to specifickou slepotu. Nějakou věc zoufale hledáte, už jste prohlédli všechna místa, kde

vy ta věc měla nebo alespoň mohla být a nic. A pak ji najednou uvidíte na místě, kam jste se už několikrát dívali. Možná jde o to, aby se nám takto otevřeli oči a my uviděli toho Lazara, na kterého jsme už mnohokrát pohlédli, aniž bychom ho viděli. Tak, jako ten boháč.

To jsou dvě důležité věci. Ježíš je nám příkladem, říká se. Ale jak, když v podstatě žádný majetek neměl? „**Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo položí život za své přátele.**“ (J 15,13) říká Ježíš a sám beze zbytku toto slovo naplňuje. To je ten cíl, ta meta, ta nedostižná asymptota, ke které se můžeme jen blížit. Pokud se nám to ale zdá málo konkrétní, poslyšme náповědu sv. Pavla: **...v pokoře pokládejte jeden druhého za přednějšího než sebe; každý at' má na mysli to, co slouží druhým, ne jen jemu. Necht' je mezi vámi takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši** (Fp 2,3-5).

A nyní k míře naší pomoci druhým. Nejde jen o peníze. Čtu nyní knihu Ivana Langera Devět bran. Ve svém vyprávění o chasidských židech píše: *Desetinu výdělku jsme povinni dávat na dobré účely. Tak nám nařizuje Písmo svaté. Dáváš-li ještě více, než je tvou povinností, jsi pochvaly hoden. Pětinu tvých příjmů však tvá dobročinnost překročit nesmí. To již není dobročinnost, ale marnotratnost. To zase říká talmud.* A nyní to, co mě na tom vyprávění zaujalo: *Částka, kterou můžeme dát chudým, je, žel, značně omezena. Neomezena je však dobročinnost, kterou jest nám konati skutky: ošetřování chorých, pohřbívání mrtvých, utěšování truchlících, sváry rozdvojených urovnávati, radosti milenců podporovati, zbožně se modliti atd. atd.* Jistě, sortiment pomoci druhým je dnes jiný. Podstata ale zůstává.

A že není až tak komu v naší civilizaci pomáhat? Že máme dostatečné sociální i zdravotní zajištění? Jen z pohledu zdálky se to tak může jevit. Jen tomu, kdo nechce vidět. Stačí mít oči otevřené.

Zatím jsem se zdržel jen u prvního dějství našeho podobenství, toho pozemského. Druhé dějství se odehrává „v nebi a pekle“. A ono v „v nebi a v pekle“ dejme do uvozovek, jak jsme si již na začátku řekli.

Ani tam, jak si všimají některé výklady, se boháč neobrací na Lazara přímo. Jako by mu ani tam nestál za to. Otče Abrahame, slituj se a pošli

Lazara. I tam je pro boháče Lazar jen sluhou, kterému Abraham rozkáže a on to učiní. Ale nestane se tak. Nic nejen z našeho majetku, ale ani z našeho postavení si neodneseme na věčnost. Tomu se učme zavčas.

Dalším důrazem je nezměnitelnost údělu na věčnosti. Skoro bychom to chtěli mít Pánu Bohu za zlé. Že nedá ještě jednu šanci. Varuji se toho, říkat jak to chodí v nebi. Ale tuším, že se věci mají jinak. Že mnohem víc jde o neschopnost člověka se změnit, než o neochotu Pána Boha něco měnit.

A poslední důraz v závěru podobenství – jakoby záblesk zájmu o druhé v myšlení boháče. „**Prosím tě tedy, otče, pošli jej do mého rodného domu, neboť mám pět bratrů, at' je varuje, aby také oni nepřišli do tohoto místa muk.**“ (v. 27,28). Ne, nepomůže to. Kdo nevěří svědectví Boží slova, *Mojžíšovi a Prorokům* jak říká podobenství, tomu nepomůže ani ten největší zázrak. Ani kdyby někdo vstal z mrtvých.

Co říct nakonec? Vezmu to od konce. Ano, jeden vstal z mrtvých. Ano, Kristus byl vzkříšen. Kdo uvěří Božím slovu a zprávě evangelia, ten se raduje z Kristova vzkříšení. Je mu to zdrojem naděje. A kdo má tuto naději, ten se učí myslet na druhé, po vzoru Ježíše Krista. A dále pak i žít pro druhé. Po vzoru Ježíše Krista. Protože „**Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo položí život za své přátele.**“ A v tom je radost a smysl pro časnost i pro věčnost.

Amen

KK 75 Krásná je modrá obloha

KK 384 Ó Bože, obživ zas

KK 503 Krásnou vlast

KK 513 Svou milostí rač býti